

***Immigració e integració de pagesos i de ferrers
del bisbat de Pàmies a la vall d'Andorra
1778 - 1866 : un estudi de cas***

Part primera: recull de fonts

L'art de forger, Le Louvre

Charbonnière Saint-Julien en Vercors

Canillo, traguers

Martina Marquilló Larruy
Tutor : Jordi Guillaumet

Curs 2023 – 2024

Agraïments i precisió important...

Vull donar les gràcies al meu tutor **Jordi Guillaumet** pels seus consells de lectures i pels ànims donats, i també :

- a **Olivier Codina Vialette**, pel temps que m'ha dedicat a explicar-me les diferències entre fargaires i ferrers,
- al rector de l'església d'Andorra la Vella, **Mossèn Ramon Sàrries** que em va deixar consultar els seus imprescindibles registres eclesiàstics,
- al personal dels Arxius Nacionals d'Andorra, **la Lúdia Arbues** que m'ha donat accés a la base de dades demogràfiques i a la **Virgínia Castillo** que va llegir uns capítols matrimonials críptics
- a **Michel Grioche** per la seva ajuda amb geneanet.org,
- i també al corrector ortogràfic del català... encara que...

He de precisar que és la primera vegada que m'atreveixo a redactar un text en català i que mai he seguit una formació en llengua catalana. La meua llengua de treball és el francès. En Jordi Guillaumet el meu tutor que ha llegit el treball m'ha demanat d'insistir en aquest aspecte vistos tots els problemes formals que presenta el meu text: problemes de forma més que de continguts. Igualment, les transcripcions de documents antics no han estat revisades per falta de temps... M'he plantejat molt seriosament no tornar el treball... però com he demanat aquest temps suplementari em sento obligada a enviar-lo. Tanmateix, demano que no es faci públic (i doncs no penjar-lo a la Web). Hem previst amb el meu tutor de corregir aquest text que serà completat el curs vinent. Gràcies per la vostra comprensió.

INTRODUCCIÓ, PROBLEMÀTICA I LÍMITS D'AQUEST TREBALL.....	4
ORIGENS DEL TREBALL	4
PROBLEMÀTICA DE LA RECERCA	5
LÍMITS DEL PRESENT TREBALL	6
LA QÜESTIO MIGRATÒRIA	7
REPRESENTACIONS... I REALITATS	7
LA IMMIGRACIO OCCITANA A LA CATALUNYA MODERNA	10
LA IMMIGRACIO OCCITANA A LA ÀNDORRA MODERNA.....	12
LES FONTS RECOLLIDES PER EL NOTRE ESTUDI DE CAS	15
LES FONTS RECOLLIDES L'ANY 1988.....	15
LES FONTS RECOLLIDES EN 2023 – 2024: FETS I HIPOTESIS.....	20
BIBLIOGRAFIA.....	22
ANNEXOS	24
ARBRE GENEALOGIC : JOAN MARQUILLO ROGER.....	24
ACTE DE MATRIMONI ENTRE JOAN MARQUILLO I ROGE I ROSA GENER PERICH.....	24
CAPÍTOLS MATRIMONIALS DE JOAN MARQUILLO ROGE I ROSA GENER PERICH 17 DE MAIG DE 1778	25
TRANSCRIPCIÓ DELS CAPÍTOLS MATRIMONIALS DE JOAN MARQUILLO Y ROGE I DE ROSA GENER I PERICH.....	25
DEBITORI DE JOAN MARQUILLO, FERRER	27
ARBRE GENEÀLOGIC : JOSEP MARQUILLÓ ROGÉ	28
ACTE DE MATRIMONI ENTRE JOSEPH MARQUILLO ROGÉ I CATARINA SANS I SABATE	28
TRANSCRIPCIÓ DEL ACTE DE MATRIMONI ENTRE JOSEP MARQUILLO I CATARINA SANS I SABATE.....	28
CAPÍTOLS MATRIMONIALS JOSEP MARQUILLO ROGÉ I CATERINA SANS I SABATE -.....	29
PROBABLE ACTE DE DEFUNCIO DE LA VIDUA MARIA ROGER MARE DE JOAN I JOSEP MARQUILLO ROGE	29
DESCENDENCIA DE JOSEP MARQUILLO ROGER I CATERINA SANS	30
UN SOL FILL : JOAN ANTON JAUME DE CAL PALANCA DEL MAS DE RIBAFETA.....	30
LLUIS ANTONI VALENTI MARQUILLO FONT ES CASE AMB MARIA MORTES DEL PUI D'ÀNDORRA, L'ANY 1856	30
1858 : LLUIS MARQUILLO PORTE CARBO A LA FARGA DE RIBA PER DOS PESETES.....	30
JOAN ANTON JOSEP FONT ES CASA AMB MARIA SANTURE (PROBABLEMENT EL QUE PARTICIPA A 1866).....	31
ACTE DE CASAMENT DE JOSEP MARQUILLO FONT DEL MAS DE RIBAFETA I MARIA SANTURE I BARO DEL PUY D'ÀNDORRA	31
REBUT PEL PAGAMENT DE LA QUESTIA AL COPRINCEP FRANCES, EFECTUAT PEL SUBSINDIC ANTONI MARQUILLO I ELS CONSELLERS MIQUEL DUEDRA I GIL TORRES.	31
REBUT DEL PREVERE CLIMENT PUJOL, A FAVOR DEL CONSOL D'ÀNDORRA ANTON MARQUILLO, EN CONCEPTE DE PAGAMENT DE LA DOTACIO DEL CAPELLA, CORRESPONENT ALS ANYS 1865 I 1866.	32

«Els espais fronterers, com a espais de transició i liminaritat, constitueixen llocs d'interacció on la gent parla llengües en contacte, estableix relacions regulars als dos cantons de la frontera, tot creant llaços d'amistat i parentiu, així determinats tipus d'acords que poden ser d'àmbit personal o comunal. Per als qui habiten en les fronteres, aquestes no són un mur de separació, sinó un pont al voltant del qual s'estableix una comunitat d'interessos i s'organitza el sistema de vida»
Comas d'Argemir & Pujadas, 1997 p. 39

« Conçues comme un espace fermé, les vallées étaient et restèrent un espace largement ouvert »
Codina Vialette 2005 p. 481

INTRODUCCIÓ, PROBLEMÀTICA I LÍMITS D'AQUEST TREBALL

Orígens del treball

Els orígens d'aquest treball són molt personals : es tracta d'un estudi genealògic començat l'any 1988. En aquell temps jo treballava a França com a mestra. Quan tornava a Andorra, el meu padri deia: «Ja ha tornat la gavatxa». Aquell estiu se'm va ocórrer buscar els orígens de la nostra família. Vista la peculiaritat del nostre país per mi era evident que havia de buscar cap al sud. Em va semblar que la millor manera de fer-ho era de començar a esbrinar el que trobaria als registres eclesiàstics. I així ho vaig fer. En acabar l'estiu d'aquell any 1988, va arribar el temps de l'escola i ho vaig haver de deixar... però em va quedar palès, a l'inrevés de què jo havia imaginat, que els orígens de la meua família eren al nord, fins i tot a l'Arieja. Avui, després de cinquanta anys fora d'Andorra, torno a casa, em sembla que és el moment d'acabar allò que vaig començar: una dita famosa diu que "per saber on vas has de saber d'on vens".

Quins són els elements que trobo avui i que havia recollit en aquesta carpeta que he seguit guardant en tots els meus canvis de pis a través tota França? Havia construït “trossos” d'arbres genealògics després d'haver omplert diverses fitxetes manuscrites i havia tingut el plaer d'arribar al que podríem anomenar la família “zero”: dos arbres genealògics, incomplets, un de Joan Marquilló i Rogé per a qui havia apuntat amb el llapis només la data del matrimoni: 14/05/1778 i l'altre de Josep Marquilló i Rogé per a qui havia anotat la mateixa indicació de casament 21/12/1783. Dos germans, fills d'una vídua Maria Rogé que venien de Lordat a l'Arieja. També havia anotat : buscar els capítols matrimonials...

Dels documents recollits a l'arxiu de Foix, tres em van cridar l'atenció : el primer era un article de la Revista “Le Journal Illustré” del 18 al 26 de maig de 1873, que presentava el retrat

d'un tal Antonio Marquilló "Conseller general", els dos altres documents son dos manuscrits l'un de dues pàgines porte el segell de la Gendarmerie nationale X Région – Préfecture de l'Ariège – Cabinet indica la data del 7 maig de 1866 i menciona com a sotasignats: Antoine Riba, Josep Fité, et Antoine Marquillo(u). El segon document, també indica "Prefecture de l'Ariège – Cabinet, "Copia", i ten per títol : "Illustre Viguié délégué du Prince souverain Français de la Vallée d'Andorre ". Comença així: Le nouveau Gouvernement de la présente Vallée d'Andorre se présente devant V. S. par l'intermédiaire de Messieurs Anton Riba, Joseph Fiter, Anton Marquillo (...). El final d'aquest document de dotze pàgines indica: Andorre 1er mai 1866, i conclou : "De amendo de l'illustre consejo: Tomas Palmitjavila y Areny notario secretario".

Problemàtica de la recerca

Tinc doncs aquí dos límits temporals interessants : 1778 arribada de dos germans migrants; i 1866 una data important ja que es ben coneguda com la del decret de Nova Reforma.

Val a dir que aquesta indicació de posició social en el context polític que jo em representava com a relativament tancat, em va sorprendre: com és que dos migrants arribats de França a Andorra al voltant dels últims anys del segle XVIII (1778), manifestin una integració tal que un dels seus descendents ja faci part de l'oligarquia del País, 95 anys més tard? Podem considerar que aquesta trajectòria és normal o bé és excepcional? Quin context social, històric i econòmic ha fet això possible? Sabem per les investigacions d'Olivier Codina Vialette que en el segle XVIII les fargues andorranes contractaven fargaires i ferrers originaris de l'Arieja. Jean Cantelaube documenta quatre fargues a Lordat... Els dos germans podrien ser fargaires o ferrers? Quines indicacions podem trobar als arxius per donar una mica de vida a aquests noms? L'objectiu final d'aquesta recerca serà de donar cos, "d'omplir" amb "històries" de persones una mena de "buit" històric que existeix entre 1778 i 1866 per aquest nom de Marquilló.

Aquesta és la problemàtica i les interrogants que m'agradaria tractar en aquest treball. Des de un punt de vista metodològic voldria, modestament, fer una aproximació a la micro-història tal com la defineixen Carlo Ginzburg i Carlo Pontì en llur article de 1981, "La micro-histoire" publicat en la revista *Le Débat*. El que m'ha semblat particularment inspirador en

aquest article es el rol important que atribueixen al nom, i cito a continuació alguns extractes d'aquest article que em semblen especialment rellevants per a aquesta micro-investigació :

“El fil d'Ariadna que guia l'investigador pel laberint dels arxius és el que distingeix un individu d'un altre en totes les societats conegudes: és el nom. [...] [...] El mètode nominatiu es pot utilitzar molt més enllà de les fonts estrictament demogràfiques.

[...] En els estats d'ànima de les parròquies rurals situades en zones de conreu (aquí ens referim concretament a la zona de Bolonya) apareixen al costat del nom i cognoms del pagès i dels membres de la seva família el nom de la seva finca, i el de l'explotació. del qual és responsable (Cà rossa, Cà Bianca, Cà Palazzo, etc.)

[...] A partir d'aquest nom, es pot tornar als arxius privats del propietari on amb una mica de sort trobarem els registres d'administració, els comptes anuals de la finca...

[...] seguint un enfocament semblant és possible reconstruir, mitjançant arxius notariais, les estratègies matrimonials de les famílies afins i afins. La ruta de recerca es pot ampliar encara més al costat dels arxius eclesiàstics (episcopals) on buscarem dispenses del matrimoni entre consanguinis aquí de nou el nom serveix com a fil conductor.

[...] Però el centre de gravetat de la recerca micro-nominativa que proposem aquí està en un altre lloc. Els camins que convergeixen cap al nom o que surten del nom componen una mena de teranyina de malles estretes, oferint a l'observador la representació gràfica de la xarxa de relacions socials en què es troba atrapat l'individu. Aquesta investigació segueix sent possible fins i tot quan els individus pertanyen a estrats socials caracteritzats per una forta mobilitat geogràfica. Aleshores es fa necessari procedir a palpès, confiant en l'atzar i la sort; però el nom demostra una vegada més una brúixola valuosa¹ (Ginzburg & Poni 1981, pp.133 - 134)

Límits del present treball

¹ “Le fil d'Ariane qui guide le chercheur dans le labyrinthe des archives est celui qui distingue un individu d'un autre dans toutes les sociétés connues : c'est le nom. [...]

[...] La méthode nominative peut être utilisée bien au-delà des sources strictement démographiques. Dans les états des âmes des paroisses rurales situées en zone de métayage (on se réfère ici précisément à la campagne de Bologne) figurent à côté du nom et du prénom de l'exploitant et des membres de sa famille le nom de sa ferme , et celui de l'exploitation dont il a la charge (Cà rossa, Cà Bianca, Palazzo, etc.)

[...] À partir de ce nom, il devient possible de remonter aux archives privées du propriétaire où avec un peu de chance, on trouvera des registres d'administration, les comptes annuels de l'exploitation...

[...] selon une démarche analogue il est possible de reconstruire à l'aide des archives notariales, les stratégies matrimoniales des familles parentes et alliées. Le parcours de recherche peut être encore prolongé du côté des archives ecclésiastiques (épiscopales) où l'on se mettra en quête des dispenses de mariage entre consanguins. Ici encore le nom sert de fil conducteur.

[...] Mais le centre de gravité des recherches micro-nominatives que l'on propose ici est ailleurs. Les trajets qui convergent vers le nom ou qui partent du nom composent une sorte de toile d'araignée aux mailles étroites, proposant à l'observateur la représentation graphique du réseau des rapports sociaux dans lequel l'individu est pris. Une telle recherche reste possible même lorsque les individus appartiennent à des couches sociales caractérisées par une forte mobilité géographique. Il devient alors nécessaire de procéder à tâtons en se fiant au hasard et à la chance ; mais le nom s'avère encore une fois une boussole précieuse” (Ginzburg & Poni 1981, pp.133 - 134)

És una mena d'enquesta políciaca a la qual ens convida aquesta metodologia: buscar indicis, rastres, pistes per poder imaginar si no es pot reconstruir totalment unes trajectòries individuals. Els registres eclesiàstics, els capítols matrimonials, els comptes comunals són doncs les fonts que potser em permetran de trobar elements d'aquests viscuts que poden coincidir amb moments importants de la història del país. Sense cap dubte la investigació és engrescadora, però de seguida veiem les dificultats i les limitacions associades a aquest tipus de treball que requereix temps i necessita un llarg període d'investigació... molt més llarg que el temps que jo he pogut destinar aquest any a la redacció d'aquesta recerca. La construcció i la lectura de les referències bibliogràfiques i la recerca dels documents originals als arxius és el que ha ocupat la major part del meu temps aquest any. Per això mateix, considerarem aquest treball com un primer pas que serà completat durant el pròxim curs 2024 – 2025.

Hem organitzat el present treball en dues parts. Dedicarem la primera part a una contextualització de la qüestió migratòria: a mode introductiu evocarem algunes idees preconcebudes i farem part de la complexitat de les migracions del món contemporani; després, ajustarem una lentilla focal més precisa per parlar de la immigració occitana a la Catalunya moderna i a l'Andorra tenint com a referència principal les recerques de Valentí Gual Vilà i Raimon Masdén i Térmens (2021). Dedicarem la segona part a presentar el material recollit l'any 1988 i el completarem per alguns comentaris sobre les fonts recollides durant aquest curs 2023 – 2024. Això explica que la part més important d'aquest treball es trobi als annexos. També hem de precisar que la bibliografia presentada fa referència a lectures fetes i totes aquestes fonts no s'han utilitzat necessàriament en el present treball.

LA QÜESTIO MIGRATÒRIA

Representacions... i realitats

Sabem avui dia que les migracions poden ser molt diverses: migracions geogràfiques, polítiques, econòmiques, climàtiques, intermitents... malgrat tindre consciència d'aquesta diversitat, la qüestió migratòria indueix molt sovint representacions errades i és un tema candent que desperta reaccions apassionades. Pel que fa a les representacions errades hom podria pensar que és un fenomen contemporani degut a la mundialització i a la facilitació dels mitjans de comunicació que afavoreixen els desplaçaments. Però, això, és oblidar que

l'història de la humanitat està íntimament lligada als desplaçaments i que sovint es qualifica al « homo sapiens » de « homo mobilis ». L'historiador Jean-Paul Demoule i l'antropòloga Evelyne Heyer recordent que l'història humana està íntimament lligada a l'història de la mobilitat: «Durant dos milions d'anys, el gènere humà ha continuat movent-se d'un extrem a l'altre del món. Un fenomen en curs que ressona especialment en aquests moments, quan una quarta part de la població ucraïnesa s'ha vist obligada a moure's per fugir de la invasió de les forces russes²». Les publicacions del Museu de ciències naturals de París ens informen dels estudis de l'ADN fets per la paleogenètica que permetent de precisar geogràficament els moviments migratoris de la prehistòria: "Genèticament, els primers agricultors europeus s'acosten als d'Anatòlia: de generació en generació, els agricultors d'Anatòlia van avançar cada cop més a la "península" europea i van transmetre les seves pràctiques i els seus gens. En aquella època, els caçadors-recol·lectors del mesolític ja ocupaven el territori. També trobem una part important dels seus gens en el genoma dels agricultors-creadors de les generacions posteriors. En altres paraules, hi va haver mestissatge entre caçadors-recol·lectors europeus i pagesos que emigraven des d'Anatòlia. Un fenomen que va tenir lloc a diferents regions d'Europa durant mil·lennis fins a finals del Neolític³." Aquesta característica del mestissatge sembla important perquè és un indicatiu d'integració o en aquests casos prehistòrics els mestissatges són els fomentats de la creació de noves societats. Així mateix, l'Evelyne Heyer ens explica: "que sempre hi ha hagut barreges, fins al punt que tots tenim, en un moment o altre, avantpassats migrants. Perquè sigui quin sigui el període de la història, quan arriben els emigrants, es barregen inevitablement amb la població ja present al territori d'arribada. Ens barregem amb tota naturalitat perquè les migracions sempre han estat sinònim d'intercanvis

² « Depuis deux millions d'années, le genre homo n'a cessé de se déplacer au fil d'allers-retours permanents d'un bout à l'autre du globe. Un phénomène continu qui résonne tout particulièrement en ce moment, à l'heure où un quart de la population ukrainienne a été contrainte de se déplacer pour fuir l'invasion des forces russes. » font : <https://www.radiofrance.fr/franceinter/les-migrations-aux-origines-de-notre-humanite-3895337>

³ Génétiquement, les premiers agriculteurs européens sont proches de ceux de l'Anatolie : de génération en génération, les fermiers anatoliens ont progressé de plus en plus profondément dans la "péninsule" européenne et ont transmis leurs pratiques – et leurs gènes. À ce moment-là, des chasseurs-cueilleurs mésolithiques occupent déjà le territoire. On retrouve d'ailleurs une portion non négligeable de leurs gènes dans le génome des agriculteurs-éleveurs des générations suivantes. Autrement dit, il y a eu métissage entre les chasseurs-cueilleurs européens et les agriculteurs migrant depuis l'Anatolie. Un phénomène qui s'est déroulé dans différentes régions d'Europe durant des millénaires jusqu'à la fin du Néolithique. Font : <https://www.mnhn.fr/fr/migrations-au-neolithique-une-reconstitution-grace-a-l-etude-de-l-adn-ancien>

perpetus entre ells, d'intercanvi de coneixements, tècniques i saber fer valuosos per a l'evolució de la humanitat⁴».

Sembla que hem oblidat aquests fets essencials car la Unió Europea ha debatut durant nou anys per posar-se d'acord el 10 d'abril passat sobre les regles que regirant en el futur la política migratòria de la Unió Europea. Les qüestions migratòries són força complicades i tot sovint se simplifiquen tant les informacions que tenim una visió deformada de la realitat. El demògraf François Héran, titular de la càtedra Migracions i societats al prestigiós Collège de France, recorda que no són els més pobres que migren (els que guanyen menys de 1 005 dòlars anuals per persona) sinó les persones que tenen uns ingressos «mitjans baixos» o «mitjans alts» (segons el Banc Mundial, els que tenen una renda mitjana de 12 000 \$ anuals). Pel que fa als refugiats, Turquia és el país que acull el més gran nombre de refugiats (3,6 milions), seguit per la república islàmica de l'Iran (3,1, milions), Colòmbia (2,5 milions) i Alemanya (2,1 milions) i Pakistan (1,7 milions)⁵. Contràriament al que alguns volen fer creure, França ja no és un país d'acollida de treballadors com ho va ser a finals del segle XIX i després de la Segona Guerra Mundial; després de la crisi petrolera va aturar la migració laboral l'any 1974 i l'enduriment de la política dels visats va tindre l'efecte contrari del desitjat: «Els migrants que anaven i tornaven al seu país d'origen tenien por de no poder tornar a França i van començar a portar la seva família. El reagrupament familiar ha consolidat i fixat aquests immigrants a la nostra terra (...) tancar fronteres augmenta el nombre d'immigrants en comptes de reduir-lo⁶». L'any 2022, França acollia 7 milions d'immigrants és a dir 10,3% de la població total, el mateix any Espanya n'acollia el 14,2%, Alemanya el 17%, més de 20% al Canadà i quasi 30% a Austràlia⁷. Els Estats Units d'Amèrica són el primer país de destinació dels migrants internacionals. El nombre de persones que van néixer a l'estranger i que resideixen en aquest

⁴ "qu'il y a toujours eu des mélanges, à tel point que nous avons tous, à un moment ou à un autre, des ancêtres migrants. Car quelle que soit la période de l'histoire, quand des émigrants arrivent, inévitablement, ils se mélangent avec la population déjà présente sur le territoire d'arrivée. On se mélange tout naturellement parce que les migrations ont toujours été synonymes d'échanges perpétuels les uns avec les autres, de partage de connaissances, de techniques et de savoir-faire précieux pour l'évolution de l'humanité", font :

<https://www.radiofrance.fr/franceinter/les-migrations-aux-origines-de-notre-humanite-3895337>

⁵Font: Agència de les nacions unides pels refugiats <https://www.unhcr.org/fr/en-bref/qui-nous-sommes/aperçu-statistique>

⁶ « Les migrants qui faisaient des allers-retours avec leur pays d'origine ont eu peur de ne plus pouvoir revenir en France et ont commencé à faire venir leur famille. Le regroupement familial s'est consolidé et a fixé ces immigrés sur notre sol. (...) la fermeture des frontières accroît le nombre des immigrés au lieu de le réduire. », Font : <https://lejournel.cnrs.fr/articles/les-migrations-a-rebours-des-idees-recues>

⁷ Organisation Internationale pour les Migrations, « État de la migration dans le monde 2022 », p. 215, 2022 citat per la Cimade : https://www.lacimade.org/faq/les-migrations-internationales-faits-et-chiffres/#_ftn5

país ha passat de 12 milions a l'any 1970 a quasi 51 Milions l'any 2020. Emmanuelle Le Texier i els seus col·legues (2010 p. 223) subratllen el vincle entre una economia liberal i la mà d'obra barata. Els governs francès, anglès i nord-americà amaguen el fet que el bon funcionament de l'economia depèn sovint de l'ocupació de treballadors sense papers que freqüentment són pobres i privats de drets. Donen l'exemple de Sam Walton el creador dels centres comercials Walmart als Estat-Units que va recórrer massivament als immigrants il·legals sobretot de Mèxic i que al mateix temps va ser un dels principals patrocinadors financers del Partit Republicà que feia del control migratori el tema central del seu programa electoral. Una paradoxa que avui dia sembla encara vigent. El que complica encara més les qüestions migratòries i es una característica important de les migracions contemporànies és la qüestió de la diversitat. Gual Vilà i Térmens indiquen que segons dades oficials l'any 2019 els francesos ocupaven la tercera posició darrera romanesos i italians (op.cit. p. 10) a Barcelona. Avui dia, els ciutadans francesos ocupen l'onzena posició després del Marroc, de Romania, de Itàlia, de Colòmbia, de la Xina, de Hondures, de Pakistan, del Perú, d'Ucraïna i de Veneçuela i l'institut d'estadística de Catalunya en el seu comunicat de premsa del 24 de febrer de 2023 indica que la població estrangera l'any 2022 representa més de 170 nacionalitats⁸!

Després d'haver donat aquests elements informatius sobre el context migratori contemporani, ara ajustarem el focus temporal en el retrovisor del passat per apropar-nos a la problemàtica d'aquest estudi.

La immigració occitana a la Catalunya moderna

En *Il·lur llibre*, dedicat a la immigració occitana a la Catalunya moderna, Valentí Gual Vilà i Ramon Masdéu i Térmens indiquen que el col·lectiu d'immigrants provinent de les terres occitanes i franceses és un dels més nombrosos que la Catalunya moderna ha acollit mai. La proximitat geogràfica entre Occitània i Catalunya fa que els moviments de població de part i d'altra dels Pirineus siguin molt comprensibles i així mateix que siguin estretament lligats als sobresalts de la història. La proximitat lingüística és també un element facilitador: un occità entendrà més fàcilment el català que no pas la llengua d'oïl parlada al nord de França. Gual Vilà & Masdeu Térmens recorden que als segles VIII i IX l'arribada de pagesos del Llenguadoc

⁸ <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=12>

a la *Marca Hispànica* ja està documentada (Gual Vilà & Masdeu Térmens 2021 p.9). I així és que la migració occitana s'acredita de manera quasi ininterrompuda al llarg dels segles: «És, però innegable reconèixer que la immigració francesa a Catalunya es dona des de l'època medieval, i sovint es troben força referències a francesos en els documents notariais de la catorzena i quinzena centúria, o en el llistat de malalts de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona des dels primers registres del 1457» (Subiña 2003: 81, citat per Gual Vilà & Masdeu i Térmens 2021 p. 9). Després de la Revolució Francesa de 1799, eclesiàstics i nobles francesos es van refugiar a Catalunya... si deixem de banda aquests fets històrics, i sense entrar en el debat de saber si és la immigració occitana que va ser un factor determinant del redreç demogràfic de Catalunya, Gual Vilà & Masdeu Térmens assenyalen que «Des del punt de vista demogràfic, el pas del segle XV al XVI significa el punt més baix de la població catalana entre principis del segle XVI i finals del segle XVIII», (*op. cit.* p. 15) i donen com a exemple les xifres dels tres fogatges⁹ de la primera meitat del segle XVI una mitjana de dos focs per Km². Aquesta situació resulta, entre altres conflictes bèl·lics, de les crisis de mortalitat derivades de la pesta entre els anys 1648 i 1654. En aquest període moltes cases van quedar deshabitades i segons els autors anteriorment citats «la reocupació de masos rònecs podria explicar en part el gran nombre de mestres de cases d'origen occità que trobem treballant a Catalunya al llarg del segle XVI i a principis del XVII» (*op. cit.* p. 35). Una indicació important concerneix les fonts documentals que permetent caracteritzar els occitans arribats a Catalunya a l'època moderna. De fet, existeixen molts documents: els fogatges no són gaire útils perquè rarament indiquen l'origen dels estrangers inclosos en el fogatge, però els llibres sacramentals particularment els registres de matrimoni són molt informatius. També ho són els manuals notariais, els capítols matrimonials, i els testaments. La dificultat rau en que una mateixa persona pot trobar-se en diferents registres i això dificulta la precisió del nombre de migrants. Un altre element interessant és com es qualifiquen els occitans. Aquí trobem força diversitat: *gavaix, gavatxo, gavaig, gascó, gascho, guasco, del regne de França, francès, estranger i foraster*. Núria Sales

⁹ « El mot fogatge literalment fa referència a un impost directe creat durant el regnat de Pere III i que, per extensió, ha acabat donant nom als documents que recullen el nombre i els noms de les persones que eren caps de casa o foc (d'on ve el nom fogatge). El foc era el símbol que una casa estava habitada i, per tant, podia contribuir a pagar la part corresponent de l'impost general que s'hagués decretat. Les Corts catalanes eren la institució que determinava quan calia recaptar aquest impost i la Diputació del General fous creada expressament per fer el recompte de focs i el cobrament efectiu de l'impost» (Gual Vilà & Masdeu i Térmens 2021 p. 33).

(1989 p. 104) recull cognoms derivats de llocs del sud de França: Guasch, Gavalda, Bearnès, Biarnès, Foix, Pamiès, Sabartés... (citat per Gual Vilà & Masdeu Térmens p. 36). Una hipòtesi feta per Gual Vilà & Masdeu Térmens per tots aquells que es diuen Beltran o Bertan és que podrien ser d'origen occità, ja que no és un nom que es troba al santoral català i que cap església de Catalunya no ten aquesta advocació i, en canvi, tal és el cas de sant Bertran a la capital del Comenge d'on són originaris alguns occitans. Una altra característica d'aquesta migració occitana és que és majoritàriament masculina i tot sovint a causa de un desequilibri del nombre d'homes i de dones aquests homes es casen amb vídues. Pel que fa a el nombre de migrants Gual Vilà & Masdeu Térmens identifiquen 17 000 marits francesos i més de 1000 dones al Bisbat de Barcelona; la *Matrícula de Francesos* de 1637, fa una relació de més de 4000 homes i dones occitans i francesos residents al litoral català; un altre investigador localitza prop de 4000 homes i dones occitans a la zona del delta del Llobregat entre 1418 i 1750. En llur pròpia recerca els dos autors han localitzat en més de 150 parròquies 6000 homes casats entre 1547 i 1720. (*op. cit.* p. 66). Finalment, els autors conclouen a una immigració permanent que pot ser definitiva o temporal i que en aquest cas que es pot relacionar amb el calendari agrícola. Els autors admeten que si en algun indret els occitans va arribar a representar al voltant del 40% dels Homes, aquest percentatge no es pot generalitzar a tota Catalunya en el període comprès entre finals del segle XV i principis del segle XVIII. (*op. cit.* p. 74).

La immigració occitana a la Andorra moderna

La síntesis proposada per Valentí Gual Vilà i Raimon Masdeu Térmens de la qual acabem de donar unes pinzellades menciona quasi setanta articles que tracten de la immigració occitana a Catalunya a l'època moderna. Malauradament, no hem trobat cap recerca que es dediqui al mateix tema per les valls d'Andorra. El llibre dirigit per Maria Jesús Lluelles Larrosa, *Impacte de la immigració a Andorra*, publicat l'any 2010 tracta del segle XX. Només, Ladislau Baró en el capítol dedicat al "Sistema institucional i la immigració" recorda que de manera tradicional, i per el període que interessa el nostre estudi, i tal com ho manifesta el *Manuel Digest*, a Andorra l'arribada d'estrangers és viscuda com un perill:

« El costum té un paper primordial en el sistema jurídic andorrà anterior al segle XX. Aquest teixit normatiu, que queda fixat en el *Manual Digest*, és un element constitutiu de la identitat política i institucional d'Andorra. Les normes consuetudinàries en matèria d'immigració recullen un esperit del que podríem denominar *por a allò desconegut*; aquest és un tret característic de l'organització de les comunitats de l'Antic Règim, que veuen en

els forasters una amenaça potencial per a la cohesió de la societat. Així, el 1784, en el Manual Digest hi queden recollits els usos i costums que regeixen secularment la relació entre els andorrans amb els estrangers: la malfiança envers els forasters i la necessitat de protegir les valls de *fascinerosos, lladres y altres homens de semblants pessimas qualitats, com també no sufrir en ellas Vagabundos y mal Entretenguts* (Manual Digest, maxima núm. 42). L'Andorra d'abans del segle XX, i de bona part del segle XX, estava definida per una economia d'alta muntanya, de subsistència, que necessàriament havia de mantenir un llindar demogràfic estricte com a estratègia de supervivència comunitària. A aquesta necessitat respon el nostre dret consuetudinari en matèria d'immigració: el foraster, fins que no acrediti un determinat període de residència a les valls, no pot gaudir de privilegis ni de cap mena de prerrogatives. Els usos i costums prescriuen el tancament davant de tot allò que ve de fora. La malfiança envers l'estranger defineix la nostra política d'immigració tradicional. » (Baró Solà 2010 pp. 146 – 147).

En el Llibre de 2005, dirigit per in Ernest Belenguer Cebrià i coordinat per Susanna Vela, *Història d'Andorra. De la Prehistòria a l'edat contemporània*, el capítol dedicat a "La Població Andorrana a l'època moderna" redactat per Valentí Gual Vilà i Roser Puig Tàrrach, els autors se centren solament en els llibres sacramentals d'Andorra la vella i Encamp considerant que aquestes dues parròquies són representatives de tot Andorra. En llur capítol no hi trobem cap indicació de possibles estrangers que vinguin de França o, d'altra part. Els autors fan referència al llibre que la Martine Camiade Boyer (1987) dedica a La parròquia d'Ordino al segle XVIII per considerar que aquest treball completa la descripció de la població d'Andorra a l'època moderna.

Sortosament, aquest estudi sí que fa esmen a partir dels llibres matrimonials de presència de forasters. En un segle XVIII que diu marcat per les crisis demogràfiques, la nupcialitat augmenta en aquesta parròquia. Podem llegir a la pàgina 43: "Ara bé, el moviment general de la nupcialitat, per al conjunt de la parròquia augmenta d'un 11,7% entre la primera i la segona meitat del segle, mentre que es casaven molt poc amb persones d'una altra parròquia —solament 8 casos— o d'un altre país —3 casos—. El fenomen s'accentua molt clarament durant aquesta segona meitat de segle. En efecte, 43 persones d'altres parròquies van a casar-se a la d'Ordino, de la mateixa manera que 3 francesos i 11 catalans. També indica al capítol dedicat a la mortalitat dels pobles de la parròquia d'Ordino del 1701 al 1799, que dels 839 morts i 7 nascuts morts, 87 són forasters dels quals 27 venien d'altres parròquies andorranes, 32 eren de nacionalitat francesa, 26 de nacionalitat espanyola i 5 desconeguts. Pel que fa els francesos, Martina Camiade precisa que els 30 homes i les 2 dones provenen de les comarques del país de Foix. De les 25 provinient d'Espanya 18 són de sexe masculí, 7 del femení, i totes del comtat d'Urgell, (Camiade Boyer, *op. cit.* p. 51).

Sense voler ses exhaustiu, en les nostres lectures hem trobat indicacions generals sobre la presència de forasters, per exemple, en l'article on Jordi Buyreu i els seus col·legues presenten la metodologia de recull de dades per establir l'estudi demogràfic de l'Andorra moderna, podem llegir : «A tall d'exemple, i sempre amb la prudència que hem de tenir en un estudi encara no conclòs, podem comentar que observem un nombre força elevat (9,79%) de defuncions de fadrins/donzelles (estat civil: solters), però, en canvi, constatem que de moment, i en tot el període estudiat, hi ha un 11,46% de nuvis/núvies que són de fora de les valls d'Andorra. Aquesta aparent contradicció només té una explicació: evitar uns alts índexs de consanguinitat que provocarien els casaments en una societat tancada a causa d'una orografia i climatologia força difícils per a la presència humana. » (Buyreu et al. 2019 p. 368)

Tanmateix, hem trobat coses molt més precises a propòsit del tema de l'onomàstica. En una nota infrapaginal Valentí Gual Vilà i Raimon Masdéu Térmens, al·ludeixen a un estudi sobre la població andorrana a l'època moderna en el qual «hem documentat occitans als quals se'ls va «canviar» el cognom pel topònim d'origen (com Adellac o Segalàs) i algun cas de canvi de difícil explicació, com uns Muixart originaris del poble de Merens que canviaren de cognom per Rabó » (*op. cit.* p. 30).

Aquesta inestabilitat de la forma del cognom sembla ser un tret característic de l'onomàstica andorrana i en Albert Pujal ho explica molt bè: «Per tant, una persona pot ser identificada al llarg de la seva vida en funció de les vegades que es casi o enviudi, a través dels diferents cognoms que s'anirà afegir o canviant, i segons l'ordre com els col·loqui que dependrà del lloc que ocupa en la família» ((Pujal 2014 p. 279), seguidament dona un exemple molt clar: "Pere Vidal neix a la casa Vidal d'Ansalonga, en casar-se amb la pubilla de cal Plau d'Arans, se'l coneix com a Pere Plau àlies Vidal, i en quedar vidu i tornar-se a casar amb la pubilla Calbó d'Encamp passa a ser Pere Calvó àlies Vidal fins a la seva mort, com ho certifica un document de 1490, en què es diu que s'havia casat en terceres núpcies a casa Planell de les Bons», (*ibid*).

També ens interessa el que diu aquest autor dels àlies : "l'àlies també pot indicar la procedència estrangera d'un individu: el 12 de gener del 1524 es registra a la parròquia de Canillo l'existència de Pere Pons àlies Pintat de Ransol, que en altres documents es fa dir Gastó de Ransol àlies Pintat, fet que indica procedència occitana. El dia 20 d'abril de 1543, Guillem Ramon Areny, àlies Pedro dels Plans diu que és gendre de Pere Casal àlies Pedro de l'Aldosa. L'1 d'agost de 1544, Pere Ricard àlies Picart diu que és veí de Vila Estremera, fill d'Anton Ricart

àlies lo Gavatx de Vila. També van existir Joan Martí àlies lo Gavatx de Llorçs, i Joanot Cases àlies de la Capella de Siguen, comtat de Foix». (Pujal 2014 pp. 31-32).

Aquestes indicacions sobre la presència d'estrangers a Andorra són força incompletes car no hem contemplat la dimensió econòmica i sabem per les investigacions del Olivier Codina que el comerç, a les valls d'Andorra, ha contribuït de manera important als desplaçaments de les persones. És un aspecte que tractarem l'any vinent quan completarem aquest treball.

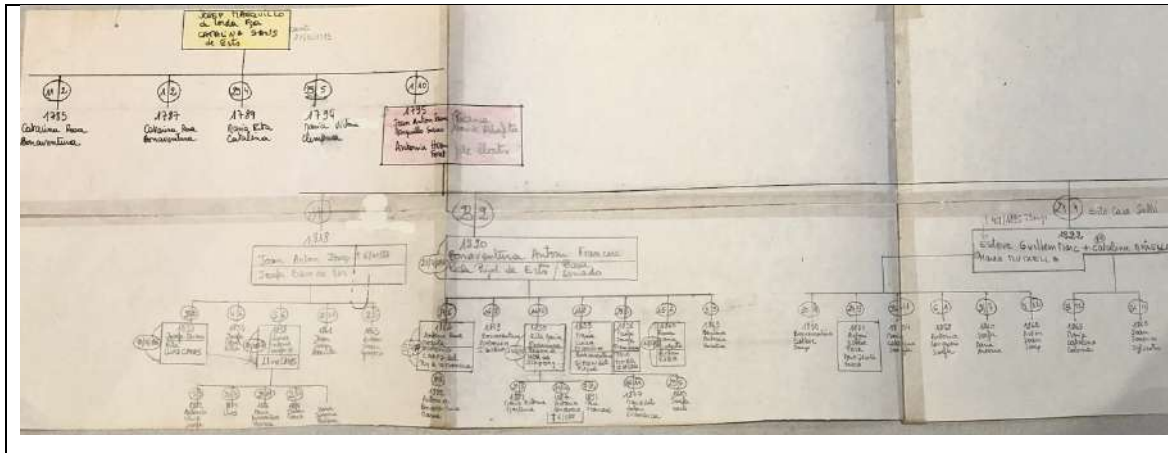
LES FONTS RECOLLIDES PER EL NOTRE ESTUDI DE CAS

Les fons recollides l'any 1988

Quins són els elements que vaig trobar aquell estiu 1988? Contràriament al que es diu habitualment, he de dir que els registres eclesiàstics eren molt curosos i fins i tot em va estranyar la rapidesa amb la qual vaig poder remuntar el temps. Vaig treballar amb diferents tipus de registres matrimonis, bateig, i molt poc, defuncions. Dos fets de naturalesa antropològica em sorprengueren car primer vaig treballar amb els registres de bateig: el nombre de fills que tenien les dones era impressionant entre 8 i 9 fills de manera comuna i fins i tot 11 no era res estrany! el registre de les defuncions em va indicar una mortalitat infantil tan colpidora com la mortalitat de les mares; la qual cosa tingué com a conseqüència un nombre important de segones núpcies... El meu interès en aquell moment era construir un arbre genealògic. La meua recerca era una recerca patrilineal. A partir d'unes fitxes per parella vaig construir trossos d'arbres que anava ajuntant els uns amb els altres amb cinta scotch i que semblaven unes serps de paper Vaig trobar dos germans fills d'una vídua Maria Rogé. Als meus apunts hi trobo:

“Joan Marquilló i Rogex de la parròquia de Lordat bisbat de Pamiers i Rosa Genex i Perich aliàs Bregader de la parròquia de la Massana => Capítols matrimonials en poder de Tomàs PALMITJAVILA notari d'Encamp baix el dia de 30 de maig de 1778.»

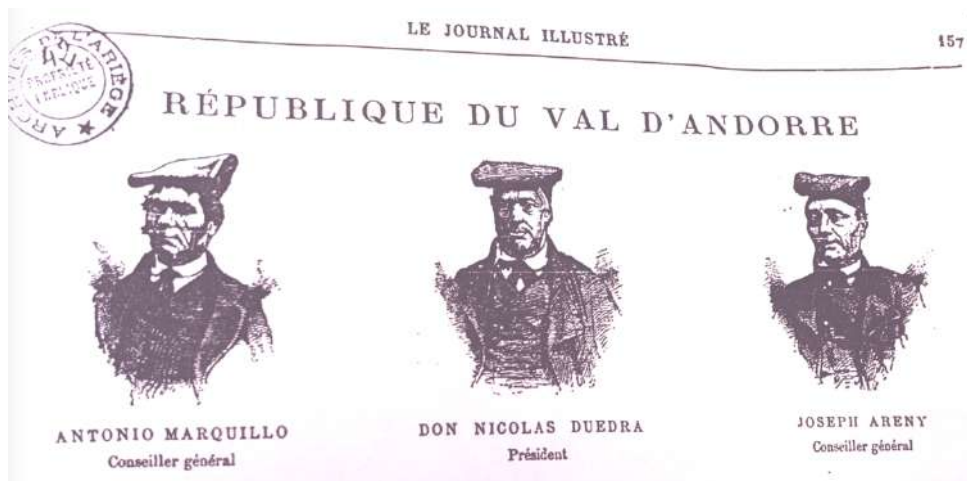
Tinc un altre «arbre » en el qual un tal «Josep Marquilló, de Lordat, França es casa el 21 de desembre de 1783 amb Catalina Sans d'Erts.

Els meus apunts son *verbatim* del llibre de matrimonis:

“Josep Marquilló i Rogex fadri fill legitim i natural de Joan Marquilló difunt y de Maria Marquillo i Rogé vivem olim llordat, bisbat de Pamiès, regne de França” ab la honesta catharina Sans i Sabate donzella filla legitima i natural de Joan Sans vivent i de Ana Sans i Sabate difunta olim conjs. de lloch de Erts parroquia de la Massana part alta los quals tenen dispensat per sa santetat le rexs y quart grau de consanguinitat com conste de la dispensa en la plica de les dispensas que es al arxiu de la V. I (?) de la Massana dit faedor essent present testimonis Andreu To Tonne de Pujol y Anton Roge alias lo farre de la Massana tots dos de dita parroquia. Firmaren capitols matrimonials dia 10 de desembre en poder de Sr. Ignasi Soldevila notari de Andorra”

En marxar cap a França em vaig parar als arxius de Foix i vaig trobar uns quants documents entre els quals em va interessar particularment un número del diari «Le Journal illustré» del 18 al 25 de maig del 1873 perquè hi feia esment d'un article de la «República del vall d'Andorra», i sobretot una il·lustració mostrava tres personnatges: un tal Antonio Marquilló, Conseiller general, Don Nicolas Duedra, président, i Joseph Areny Conseiller général.

L'article consisteix en una presentació general de les particularitats andorranes que són introduïdes per dos anècdotes: la primera, del poeta Emile Bergerat (1845- 1923) diu que si tinguess tres fills enviaria el primer al principat de Mònaco, l'altre a Sant Marí i el tercer al Vall d'Andorra; la segona anècdota diu que sense l'òpera còmica de Fromental Halévy¹⁰, *Le val d'Andorre*, a París, ningú sabia que Andorra existeix realment. Després d'una ràpida presentació geogràfica, una nota que reflecteix el paternalisme despectiu de l'època: «País ignorat, desconegut pels estrangers, amb costums primitius i també patriarcal, la corrupció dels països civilitzats hi és completament desconeguda¹¹». De Nicolas Duedra, l'article diu que pertany a una de les bones famílies del país i que ten un gran paper en el destí del país ; és pagès, compleix amb dignitat les seves funcions i destaca per la seva saviesa; no reb ni diners ni honoraris de representació. La presentació dels dos consellers, diu això :

Antonio Marquillo i Joseph Areny (Calvo) són dos membres del consell general: el primer, que gaudeix d'una gran popularitat, deu la seva fortuna i la seva situació a la seva obra i als seus principis d'ordre; el segon pertany a una de les famílies més antigues i il·lustres del país on el seu nom sempre es pronuncia amb orgull i respecte; un dels seus avantpassats havent pres servei a l'exèrcit francès, va assolir el grau de general i Lluís XIV li va encarregar la defensa de Maestricht contra Guillem, rei d'Anglaterra i stathouder d'Holanda¹²..."

Segueixen varies precisions el rol dels coprínceps, el rol dels veguers, i el personatges importants de l'Arieja com el prefecte, el senyor Burin du Buisson que conselle el Govern andorrà, i el vescomte de Foix... També menciona la quantia : 960 francs que reb França i 450 el bisbe d'Urgell. Una última indicació és interessant, diu això :

"La República d'Andorra serveix avui de refugi al bisbe d'Urgell, als sacerdots i a l'aristocràcia que va haver de fugir d'Espanya durant la insurrecció. En altres ocasions

¹⁰ «L'any 1848 s'estrena a l'Opéra-Comique de París La vall d'Andorra, amb música del compositor francès Jacques Fromental Halévy i llibret de V. de Saint-Georges. Aquesta òpera còmica en tres actes, tal com consta en el seu títol, es desenvolupa a la vall d'Andorra que, per a la gran majoria del públic parisenc de l'època, era un lloc desconegut. És l'única òpera d'aquest gènere musical que porta el nom d'Andorra. La trama de l'òpera es desenvolupa a les valls d'Andorra, a l'època del rei de França XV, on es volen reclutar soldats per a l'exercit francès, que generarà un seguit d'històries d'amor entre els diversos personatges principals. »

Font : Andorra Lírica (<https://andorralirica.com/temporada-dopera-dandorra/temporadas-opera-d-andorra/opera-le-val-dandorre-halevy/>)

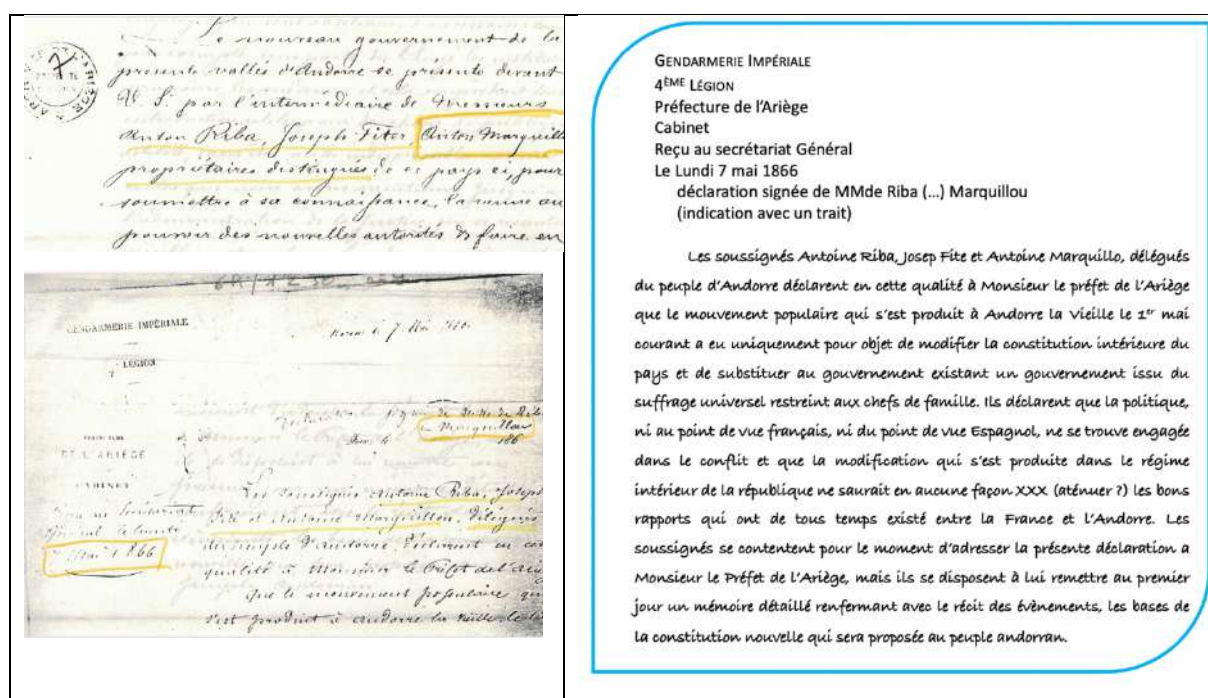
¹¹ « Pays ignoré, inconnu de l'étranger, aux mœurs les plus primitives et aussi les plus patriarcales, la corruption des pays civilisés y est complètement inconnue »

¹² « Antonio Marquillo et Joseph Areny (Calvo) sont deux membres du conseil général : le premier, jouissant d'une grande popularité, doit sa fortune et sa situation à son travail et à ses principes d'ordre ; le deuxième appartient à l'une des plus anciennes et des plus illustres familles du pays ou son nom est toujours prononcé avec orgueil et respect ; l'un de ses aïeux ayant pris du service dans l'armée française, y conquist le grade de général et Louis XIV lui confia la défense de Maestricht contre Guillaume, roi d'Angleterre et stathouder de Hollande... »

Andorra també ha donat hospitalitat a la part contrària. La seva hospitalitat no té cap preferència¹³

L'article es conclou dient que esperen poder donar la reproducció de tot el Consell général amb el vestit cerimonial.

Dues altres cartes que també es troben a la carpeta de l'any 1988 em semblen pertinents per l'actual investigació. Són dos documents manuscrits recollits als arxius de Foix l'un és del 7 de maig de 1866 i el segon molt més llarg del 1r de maig del mateix any. Només reproduïxo aquí sota les parts dels documents on es menciona el nom d'Antoni Marquilló i només he transcrit aquí la carta més breu.

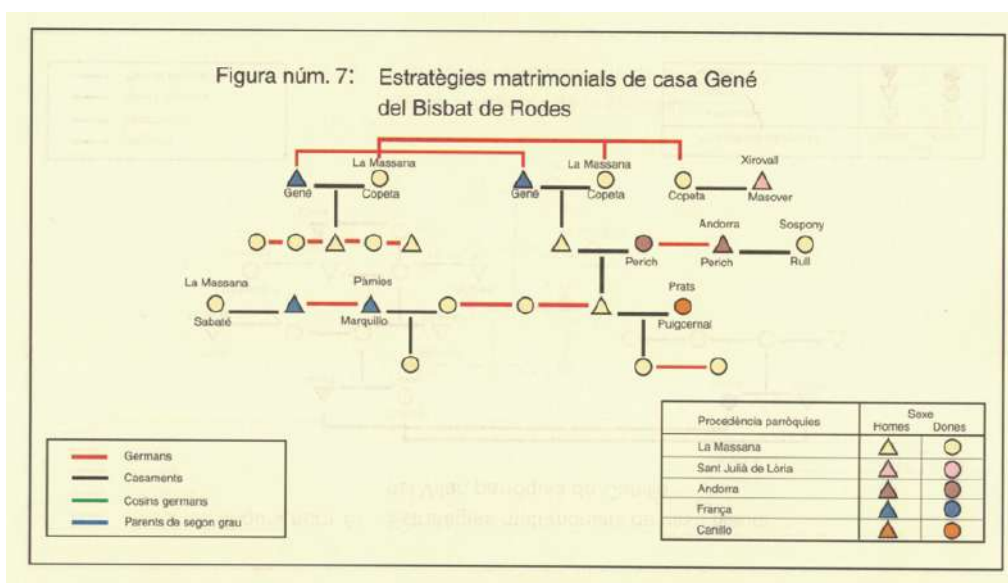
Les dates d'aquests dos documents són les que ens han fet decidir del límit provisorí d'aquest primer treball. Sabem que l'any 1866 hi va haver la Nova Reforma. És un indicatiu interessant car si mirem les composicions dels membres dels Consells en aquest període tal com recollits per Lúdia Armengol, Manuel Mas i Antoni Morell (1979 pp. 132-135) Veïem que L'Antoni Marquilló (àlies Motxilla) només apareix en els consells de 1872 - 1873 i 1874 -1875.

¹³ « La république d'Andorre sert aujourd'hui de refuge à l'évêque d'urgell, aux prêtres et à l'aristocratie qui ont dû fuir l'Espagne pendant l'insurrection. En d'autres temps l'Andorre a de même donné l'hospitalité au parti opposé. Son hospitalité n'a pas de préférence »

Ja no fa part del Consell de l'any 1876 - 1877. El fet que hagi fet de missatger per informar la part francesa de la situació a Andorra demostra que ja s'estava implicant a la vida política. És un aspecte del qual caldrà buscar més informacions... i que fins i tot ens fara allargar els límits d'aquesta recerca.

L'any 2001, la Martine Camide Boyer va publicar un llibre que tracta de: *La casa en la comunitat andorrana, del segle XVII a segle XIX*. En aquest llibre, l'autora comenta que escassegen els documents escrits per fer l'història d'Andorra, ja que el poble andorrà no llegia gaire i escrivia menys encara. La seva cultura era essencialment oral, transmesa per la paraula i l'exemple. Segons ella, els documents escrits no abunden perquè els pagesos no parlen mai d'ells mateixos. Així és que "només podem doncs conèixer-los per mitjà del que han escrit els lletrats, o bé recorrent a altres documents que ens poden donar dades essencials: el buidatge dels índex, dels registres parroquials, els llibres d'actes del molt il·lustre Consell, dels Honorables Comuns, els documents fiscals", afegeix que "no hem d'oblidar l'existència dels comportaments i de les mentalitats rurals mitjançant l'anàlisi d'altres classes de documents: els testaments, els capítols matrimonials, els inventaris (Camiade 2001 p. 9).

En el capítol que dedica a la reconstitució de les cases de la Massana vaig trobar la confirmació de les meves investigacions genealògiques ja que menciona dos germans "Marquillo". I diu això: "pel casament de dos germans de casa Marquilló de Pamias, l'aliança amb casa Copeta i casa Sabate de la Massana es perpetua." (Camiade Boyer 2002 p. 126).

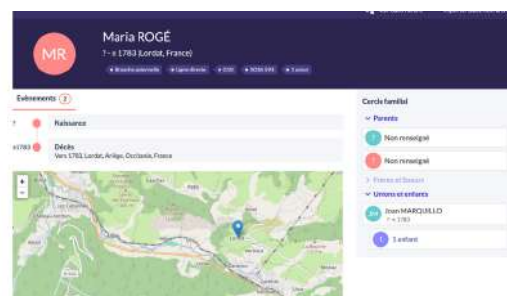

En aquest arbre que mostra una de les aliances matrimonials: els dos germans es troben a l'última ratlla a l'esquerra, segons aquest esquema l'un d'ells ten una nena... Si aquest document ens ha confirmat l'origen de dos germans arribats de França, veiem que queden moltes coses per acalarir... Segons aquest document es tractaria del Joan Marquilló Rogé, ja que hem trobat el seu acte de matrimoni amb la Rosa Gene Perich àlies Bragadex. Pero nosaltres li hem trobat sis fills : quatre nenes i dos nens... Això ens porta a comentar ràpidament els documents que hem reunit durant aquest any.

Les fonts recollides en 2023 – 2024: fets i preguntes...

Val a dir que no hem pas acabat de posar al net tots els « troços» d'arbres genealògics que havíem fet. El treball de verificació es complica perquè tenim molt poca varietat de noms: abunden els Antoni, les Maries, els Lluís... Així és que hem de creuar els documents: per sort els actes de matrimoni són precisos i indiquen generalment els padrins i això permet de verificar que no ens equivoquem de persona. Encara no hem acabat la recollida de tots els documents que volem reunir i transcriure: és un treball que continuarem l'any vinent.

Dels documents que hem transcrit naixen algunes interrogants. Per exemple, dels actes matrimonials de Joan Marquilló Rogé es fa referència als testimonis: "Anton Rogex de la Massana, y Père Rogex y palanca Meson del Puy, tots de la parroquia de la Massana Bisbat d'urgell"... podrien ser aquestes persones, parentes de la mare: Maria Rogé?, hem trobat el que sembla ser l'acte de defunció de Maria Rogé, una cosa interroga: aquest acte diu: «en lo vas de son antepassats». Podria ser que Maria Rogé, sigui andorrana de naixement, s'hagi casat a Lordat amb un Joan Marquilló, pagès, i que hagi tornat a Andorra quan va ser vidua? Als arxius de Foix no hem trobat cap rastre de la Maria Rogé... en els arbres genealògics consultats (filae per exemple reproduït aquí sota), Maria Rogé es localitza a Llordat, però s'indica com a data de mort la data del casament del seu fill...

També hem consultat la base de dades demogràfiques dels arxius nacionals i no hem trobat cap naixement que podria correspondre a Maria Roge però ens falta anar a verificar els actes de baptisme a la Massana. D'altra part, hem vist que de noms « Rogé / Roger » a la base de dades n'hi han varies pàgines... Encara no hem acabat de transcriure els capítols matrimonials del Joan i la Rosa Gener Perich i del seu germà Joseph Marquilló, però en aquest últim descobrim que és "negociant" també ens ha sobtat els diners que aporta a la dot: mil quatre-centes lliures barceloneses. Hem llegit que quan un estranger es casa amb una pubilla ha d'aportar un dot important... podria ser una explicació. Buscant de manera una mica "au petit bonheur, la chance" en els arxius consultables en línia, hem trobat un document debitori de Joan Marquilló, qualificat de ferrer, que ha comprat ferro al Bonaventura Riba Guillaumes, nom que ja hem vist citat en algun llibre d'estudiós. També he trobat un document de la quèstia pagada per un tal Marquillou/ Marquillon, segon síndic al voltant dels anys 187... no sabem identificar la última xifra...

En Jordi Guillaumet ens ha donat una sèrie de dates concernint el conseller Antoni Marquilló àlies Motxilla, als anys 1871, 1873, 1874, 1875, 1887, 1888 senyals que existeixen fonts que ens permetran completar aquesta recerca!

Podem concloure aquest petit treball dient que queden molts fils per lligar i moltes interrogants a intentar resoldre amb una consulta acurada dels documents dels diferents arxius... ja tenim feina d'investigació pel curs vinent!

BIBLIOGRAFIA

- ARMENGOL L., MAS M., MORELL M., (1979 / 1980) : El Consell General, (1682 – 1979). Recull cronològic dels patricis andorrans, Govern d'Andorra.
- ASSIER - ANDRIEU L. (1984) : "Le Play et la famille -souche des Pyrénées : politique, juridisme et science sociale", *Annales* 39-3, pp. 495 – 512
- BARÓ SOLÀ L. (2010) : "El sistema institucional i la immigració", in Lluelles Larrosa M.-L. coord. *Impacte de la Immigració a Andorra*, Andorra : Govern d'Andorra, pp. 145 – 162.
- BONHOTE J., CANTELAUBE J. (2021) : *Forges et forgeurs de l'Ariège au XIXe siècle*, Fenixx : réédition numérique Foix : Conseil général de l'Ariège.
- BUYREU JUAN J., GUAL VILÀ V., (2013): "Conseqüències de la Guerra de Successió a les valls d'Andorra » ; *Actes del VII Congrés d'Història Moderna de Catalunya*" *Catalunya, entre la guerra i la pau, 1713-1813*" : Barcelona, 17-20 desembre 2013 : comunicacions / coord. por Jaume Dantí i Riu, Xavier Gil Pujol, Ida Mauro, 2013, ISBN 978-84-608-6264-2, pp. 986-1001.
- BUYREU J. , GUAL V., JORBA X., GUAL S., MASDÉU R., SASTRE A. (2019) : « *Estudi demogràfic de l'Andorra moderna (segles xvi-xix): estat de la qüestió* », *Pedralbes, Revista d'Història Moderna*, Comunicacions a: *Actes del VIII Congrés d'Història Moderna de Catalunya: Catalunya i el Mediterrani*. Barcelona, 17-20 desembre 2018. Coordinadors: J. Dantí, X. Gil, D. Sola, I. Mauro. [ISBN: 978-84-09-20330-7]. pp. 360-374.
- CAMIADÉ BOYER M. (2001) : *La casa en la comunitat andorrana del s. XVII al s. XIX. Solidaritats i estratègies d'aliances i de poder*, Andorra : ed. Andorra
- CAMIADÉ BOYER M. (1987) : « La Parròquia d'Ordino al segle XVIII. Poblacions i mentalitats », *Quaderns d'història*, n° 1, abril.
- CANTELAUBE J. (2005) : *La forge à la catalane dans les Pyrénées ariégeoises, une industrie à la montagne (XVIIe-XIXe siècle)*, Toulouse : CNRS/Université de Toulouse-Le Mirail, coll. Méridiennes, série « Histoire & Techniques ».
- CANTELAUBE, J. (2005) : « Chapitre V. La sidérurgie à la catalane, "une industrie aux mains des paysans" ». *La forge à la catalane dans les Pyrénées ariégeoises*, Presses universitaires du Midi, 2005, <https://doi.org/10.4000/books.pumi.38011>.
- CEDRÁN MARTÍN É. (2014) : *Estat de la qüestió : Democràcia i revolució, dos conceptes en la historiografia andorrana, memòria per el grau d'història*, tutor Dr. Antoni Vives Riera, universitat de Barcelona, juny,
- CANTELAUBE J. (2007) : « Des Ariégeois dans les forges à la catalane de France, d'Andorre et d'Espagne. Une culture technique au service de l'industrie rurale (XVII-XIX s.) », *L'industrie en Midi-Pyrénées de la préhistoire à nos jours*, Toulouse, Fédération historique de Midi-Pyrénées, pp. 131-149

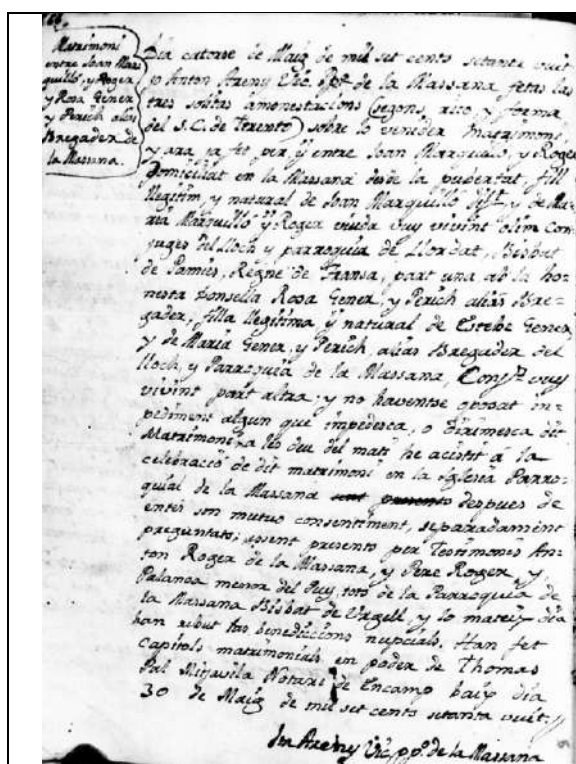
- CODINA VIALETTE O. (2005) : *De fer et de laine. Les vallées andorranes du XVIè s. au XIXè s., Presses universitaires de Perpignan, Collection Études, 540 p.*
- CODINA VIALETTE O. (2005) : « Marchés sidérurgiques et forges : les espaces du fer andorran (1600-1876) », *Annales du Midi : revue archéologique, historique et de la France méridionale*, Tome 117, N°251, Dynamiques marchandes : acteurs, réseaux, produits (XIIIe XIXe siècles) pp. 383-405.
- CODINA VIALETTE O. (2005) : « L'economia andorrana moderna », in E. Belenguer, dir., S. Vela, coord., : *Història d'Andorra. De la Prehistòria a l'edat contemporània*, Edicions 62, Barcelona, pp. 179-215.
- CODINA VIALETTE O. (2008) : “Jean Cantelaube, La forge à la catalane dans les Pyrénées ariégeoises, une industrie à la montagne (xviie-xixe siècle)”, *Documents pour l'histoire des techniques*, 15, pp. 221-222 (note de lecture)
- GINZBURG C., PONI C. (1981) : « La micro-histoire », *Le débat* n° 17, pp. 133-136
- GUAL VILÀ V., MASDEU I TÉRMENS R. (2021) : *La immigració occitana a la Catalunya moderna*, col. Episodis de la Història, Barcelona : Rafael Dalmau editor.
- GUAL VILÀ V. & PUIG TÀRRECH R., (2005) : «La població andorrana a l'època moderna », in E. Belenguer, dir., S. Vela, coord., : *Història d'Andorra. De la Prehistòria a l'edat contemporània*, Edicions 62, Barcelona, pp. 153-178.
- LE TEXIER E., ESTÈVES O., LACORNE D. : (2010) : *Les politiques de la diversité . Expérience anglaise et américaine*, Paris : Les presses de Sciences Po.
- LOPEZ MONTANYA E., PERUGA GUERRERO J., TUDEL FILLAT C. (1988) : *L' Andorra del segle XIX (de la Nova reforma a la revolució de 1881)*, Andorra : Conselleria d'Educació i Cultura, Grafinter.
- LLUELLES LARROSA M.-L. coord. (2010) : *Impacte de la Immigració a Andorra*, Andorra : Govern d'Andorra.
- MASSA I SARRADO J. (2018) : « La nova reforma de l'any 1866 », *Recull de conferències 2016, Debats de recerca* 10, Andorra : Societat Andorrana de Ciències, Andorra, pp. 9-114
- PUJAL A., (2014) : *Història de tots els noms de casa d'Andorra*, Pagès editors, Lleida 2014
- SALES I FOLCH N. (1989) : « Els segles de la decadència. Segles XVI i XII. Història de Catalunya, dirigida per Pierre Vilar, volum IV, Barcelona : Edicions 62
- SUBIÑÀ I COLL E. (2003) : “La immigració francesa al Maresme central durant la segona meitat del segle XVI. Una aproximació, XX Sessió d'Estudis Mataronins, Mataró, Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró, pp. 81-97.

ANNEXOS

Arbre geneàlogic : Joan Marquilló Roger

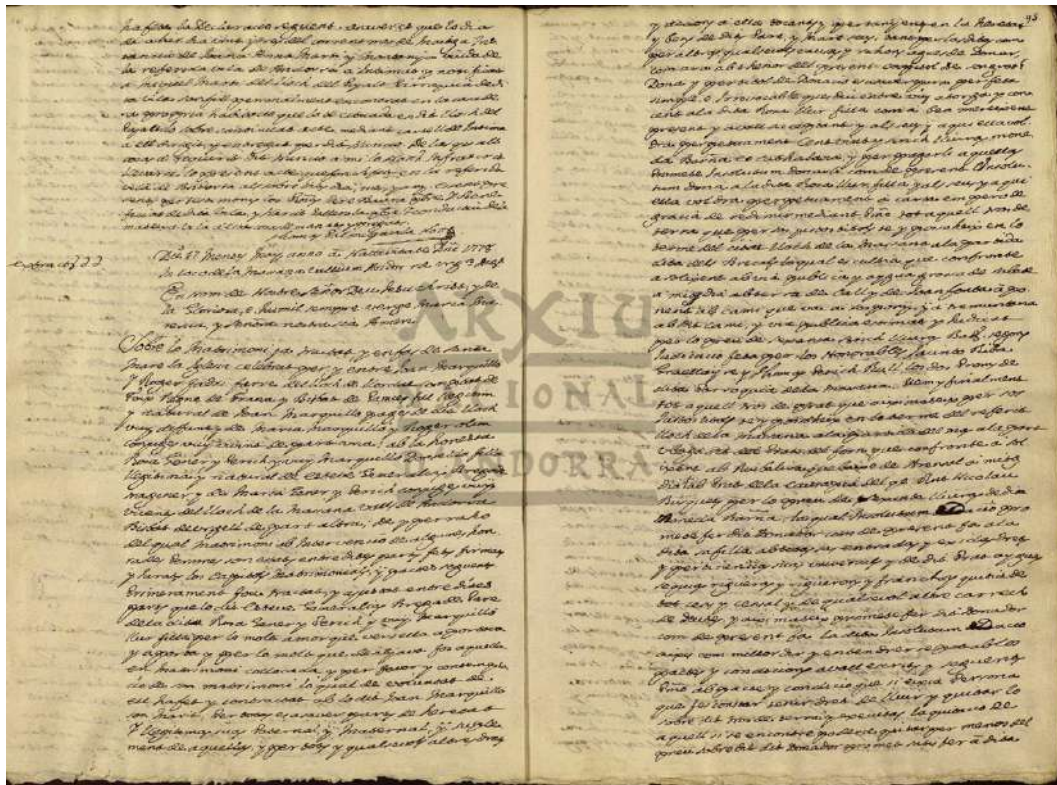
Acte de matrimoni entre Joan Marquilló i Rogé i Rosa Gener Perich

Matrimoni entre Joan Marquillo y Rogex y Rosa Gener y Perich alias Bregadex de la Massana

Dia catorze de Maig de mil set cents setanta vuit jo Anton Areny Vicari de la parroquia de la massana fetas las tres solidas (?) amonestacions (segons rito y forma del S.C. de Trento) sobre lo venider matrimoni y ara ja fet per y entre Joan Marquillo y Roger domiciliat en la Massana **desde la pubertat**, fill illegitim i natural de Joan Marquilló **difunt** y de Maria Marquilló y Roger **viuda vuy vivint olim conjugues del lloch y parroquia de Llordat**, bisbat de Pamies, Regne de Fransa, part una ab la honesta donsenlla Rosa Gener y Perich alias Bregader, filla illegitima u natural de Estebe Gener y de Maria Gener y Perich alias Bregadex del lloch y parroquia de la Massana, **Conyugues vuy vivint part altra**, y no havense oposat impediment algun que impedisca o dirimesca dit matrimoni a les deu del mati he acistit acedit (?) a la celebracio del dit matrimoni en la esglesia parroquial de la Massana despues de enter (?) son mutuo consentiment, separadament preguntats, essent presents per testimonis Anton Rogex de la Massana, y Père Rogex y palanca Meson del Puy, tots de la paroquia de la Massana Bisbat d'urgell y lo mateix dia han rebut la benedictions nupcials. Han fet capitols matrimonials en poder de Tomas Pal Mitjavila notari de Encamp baix dia 30 de Maig de mil set cents setanta vuit.

Capitols matrimonials de Joan Marquillo Rogé i Rosa Gener Perich 17 de maig de 1778

Transcripció dels Capítols matrimonials de Joan Marquilló y Rogé i de Rosa Gener i Perich¹⁴

Dia 17 mensis mei (maig) a nativitate domine 1778 in loco de la Massana vallium Andorrae urgelensis diocesis en nom nostre senyor Deu Jesucristi de la gloriosa e humilde sempre verge Maria mare sua i senyora nostra sia, amen.

Sobre lo matrimoni ya tractat i en fas de santa mara la esglesia celebrat per y entre Joan Marquilló y Roger fadri farre del lloch comptat de Foix regnat de França y bisbat de Pamies Fill legitim de Joan Marquilló pages del dit lloch vui difunt i de Maria Marquilló i Roge, olim conyugues, vui vivent, de part una, amb la honesta Rosa Gener i Perich y vui Marquilló, donzella filla legitima i natural de Esteve Gener alias Bregader, traginer, y de Maria Gener y Perich conyugues vui vivents del lloch de la Massana, valls d'Andorra bisbat d'Urgell de part d'altra. De y per rao del qual matrimoni amb intervenció de algunes honradas personnes son estats entre dites parts, fets firmats y jurats los capitols matrimonials y pactes següents : primerament fou tractat y ajustat entre dites parts que lo dit Esteve Gener alies Bregader pare de la dita Rosa Gener i Perich y vui Marquilló llur filla per lo molt amor que vers ella apportava y aporta y per lo molt que desitjava fos aquella en matrimoni colocada i per favor i contemplació de son matrimoni lo qual de voluntat de ell a fet y contractat amb lo dit Joan Marquilló son marit per totas es a saber pars de heretat y legítimas suas paternal y maternal y suplement de

¹⁴ D'aquets capítols matrimonials només presentem aquí les dues primeres pàgines sobre six. La transcripció que presentem aquí resulta de la gravació de la lectura feta per la Virginia Castillo dels arxius nacionals d'Andorra. Sense aquesta col·laboració hagués sigut impossible transcriure i entendre un tal document

aquellas i per tots i qualsevols altres drets i accions a ella tocants y per tant entre la heretat y bens de dits pare y mare seus tant per las ditas com per altrs qualsevols causas y raons aquet hagues de donar com ara amb tenor del present capitol de son grat dona i per titol de donacio es a saber para perfeta simple e revocable que diu entre vui atorga i consent a la dita Rosa llur filla com a ben mereixen present i avall acceptan i als seus i a que ella voldra perpetuament cent vinticin lliuras moneda barcelonesa eo catalana i per pagar-li aquellas promete in solutum donar-li com de present in solutum donar a la dita Rosa llur filla i als seus i a qui ella voldra perpetuament a carta empero de gracia de redimir mediante xxx tot aquell troç de terra que per sos justos titols té i posseeix en lo terme del citat lloch de la Massana a la partida dita dels brecalls o brocalls lo cual es cultia que confronte amb sol eixent amb via publica i aigua grossa de Sabater, a migdia amb terra de Call i de Joan Fonta a ponent amb camí que va a Sispony i a tramuntana amb dit camí i via publica, estimat i judicat per lo preu de seixanta cinq lliuras barcelonesas segons judicació feta per los honorables Jacinto Riba Graelliaire i Thomas Perich Rull los dos prohoms de dita parroquia de la Massana. item i finalment tot aquell troç de prat que així mateix per sos justos titols té i posseeix en lo terme del referit lloch de la Massana a la partida del mas a la part obaga dit del prat del fort que confronte a sol eixen amb Riu Valira que baixi del Arinsal, a mig dia (XX) al prat de la causa pia del quandan reverend Nicolao Busquet per lo preu de seixanta lliures de dita moneda barcelonesa la qual in solutum dacio prometer fer dit donador com de present fa a la dita sa filla **endita** (?) sas entradas i eixidas drets i pertinències suas universals i de dit prat, aigües sequias, rieras i rierons i franca i quitia de tot cens i censal i de qualsevol altre carrec de deutes i així mateix promet fer dit donador com de present fa la dita in solutum dacio¹⁵ així com millor dit i entendre se pot amb los pactes i condicions avall escrits i següents : primo amb pacte i condició que si així ha persona que fes constar i tenir dret de lluir i quitar lo sobredit troç de terra i executar la quitacio de aquell si ten s'encontre poder se quitar per menos del preu sobre dit, dit donador promet satisfer a dita sa filla o al seus tot aillo que faltara de les seixanta cinq lliures que dit troç de terra es estimat i si no s'encontra haber-hi mes de ditas seixanta lliuras deixa dit a sa filla a los seus retornar-ho a dit donador o als seus item que dit donador ni los seus no puguin executar la quitacio de dit troç de terra carregat si no es buit per quan al present lo entrega dit donador buit i lo troç de prat no es puga quitar vuit dias antes o vui dias despres del dia de la mare de deu del mars item i finalment a pacte i condicions que en cas de quitacio de dit prat o be en cas de tenir lloc la restitucio del present a dot se dega donar amb diners comptant al referit Joan Marquilló i Rogé marit de dita Rosa, setze liuras i deu sous barceloneses i amb dits pactes i no sense ells prometer fer dit donador com de present fa la dita in solutum dacio en totas claus amb las de extraccio de domini promesa d'entregar possessio constitut cessio i mandats de tots drets i accions en virtud dels quals puga dita Rosa sa filla usar i fer en judici i fora d'ell i fer tot lo demes que ell podria fer antes de la present insolutum dacio fet i constituit a la dita sa filla senyora i procuradora com en cosa propia com venit i prometent las sobreditas cosas insolutum dadas ferli valer i tenir i estarli de bona i leal edicció ??? sempre i en tot cas pensant i no pensant tant en fet com en dret de qualsevol manera que esdevinga i de la restitució i esmena de tots danys gastos interesos i dispensas que per rao de estas cosas se haguesen de fer o soportar i per a atendre i cumplir totas las sobreditas cosas obliga tots i qualsevols bens seus mobles e immobles haguts i per haber la qual donacio promet de fer dit donador com de present fa a la dita sa filla amb tot empero pacte vincle i condicio que si la dita Rosa llur filla morira amb fills legitims i naturals de legitim i carnal matrimoni procreats mascles o fembras uns o molts algun de ells qual arribara a edat xxxxx de fer testament en tal cas puga testar i a ses llibres voluntats fer i disposar de totas las ditas cent vinticin lliures donadas i per ellas de las ditas propietats in solutum dadas si empero sera que la dita Rosa llur filla morira sen dits fills legitims i naturals de legitim i carnal matrimoni procreats mascles o fembras un o molts ambs tals ningun d'ells

¹⁵ *Datio in solutum* és un terme legal del dret romà que significa complir una obligació donant i acceptant alguna cosa diferent del que es devia originalment. Per exemple, si algú deu diners a una altra persona, és possible que pugui pagar aquest deute donant al creditor un article valuós en lloc d'efectiu. Aquest terme s'utilitza per descriure una situació en què un deutor ofereix un pagament substitutiu al creditor, que s'accepta com a forma de pagament. Font: <https://www.lsd.law/define/datio-in-solutum>

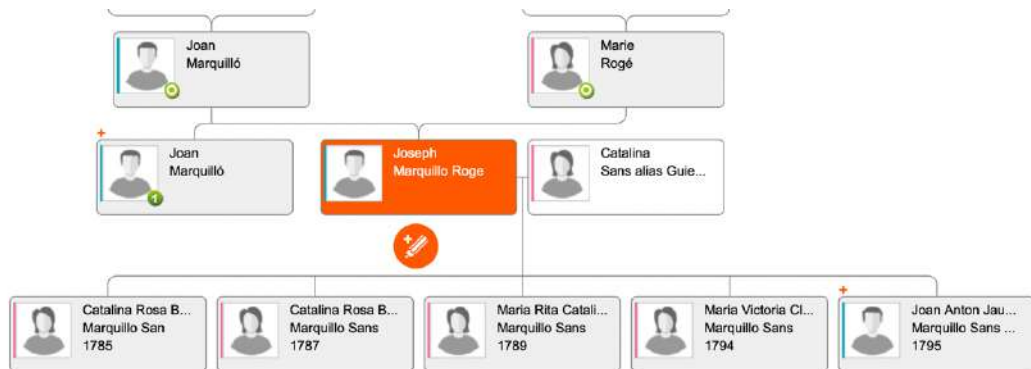
qual s'arribara a dita edat de fer testament en tal cas sols puga testar i a ses llibres voluntats fer i disposar en y sobre las ditas cent vinticinco lliuras donadas a demes de sos honras funebres de vint lliures barceloneses tant solament i la restant sian tornen i previnguen a el dit donador si viura i si no viura a son hereu i sucesor universal al dit pacte vincle i condició i no sense ell promete dit donador com de present promet la present donació haber sempre per ferma constant i agradable i no revocarla per rao de ingratitude inxxxxx inpropia inopia ?? no propria necessitat ofensa ni per altre qualsevol causa o rao baix obligacio de tots sos vots renunciant expressament a la llei que diu que la donacio simple i entre vuit per llei que diu que per les causes referides se pot revocar i a tot altre dret o llei que valer i ajudar li pugues i amb jurament llargament la dita Rosa Gener i Perich i vui Marquilló a estas cosas present promete acceptar com de present accepte la dita donació per lo dit son pare a ella de sobre feta amb los pactes sobre dits als quals expressament consent amb referiment de moltes gracies i besament de mans que li fa i donansa per contenta pagada i satisfeta amb las ditas 125 lliures per lo dit son pare a ella de sobre donadas i per ella lo dit troç de terra i prat i terras in solutum donat per raó dels sobre dits drets per so prometer renunciar com de present renuncia aquells a favor de dit son pare acceptaven pero dret de vincle i successio amb intestat la qual renuncia promet fer com ell de present fa amb totas clausulas i renunciacions necessarias deguda i pertanyent i amb jurament llargament. item amb altre capitol fou tractat i ajustat entre ditas parts que la dita Rosa Gener i Perich i avui Marquilló fen estas cosas de voluntat i consentiment de dit son pare i altres parents i amics seus hagues de donar constituir i aportar com ara amb honor del present capitol de son grat dona constitueix i aporta en dot per dot i en nom de a dot sua al dit Joan Marquilló i Roger marit seu 125 lliures moneda barcelonesa i per ellas los dits troços de terra i prats in solutum donats per lo dit son pare a ella de sobre donadas i pagar promesas amb lo antecedent capitol de donacio si i conforme en aquell se conte volent i consentin que lot dit Joan son marit en virtud de la present constitucio dotal demanya exigera rebrasi cobra tota la dite sua dot i los fruits d'aquels seus propis fasser per millor sorportat los carrecs del actual matrimoni (transcripció incompleta...)

Debitori de Joan Marquilló, ferrer

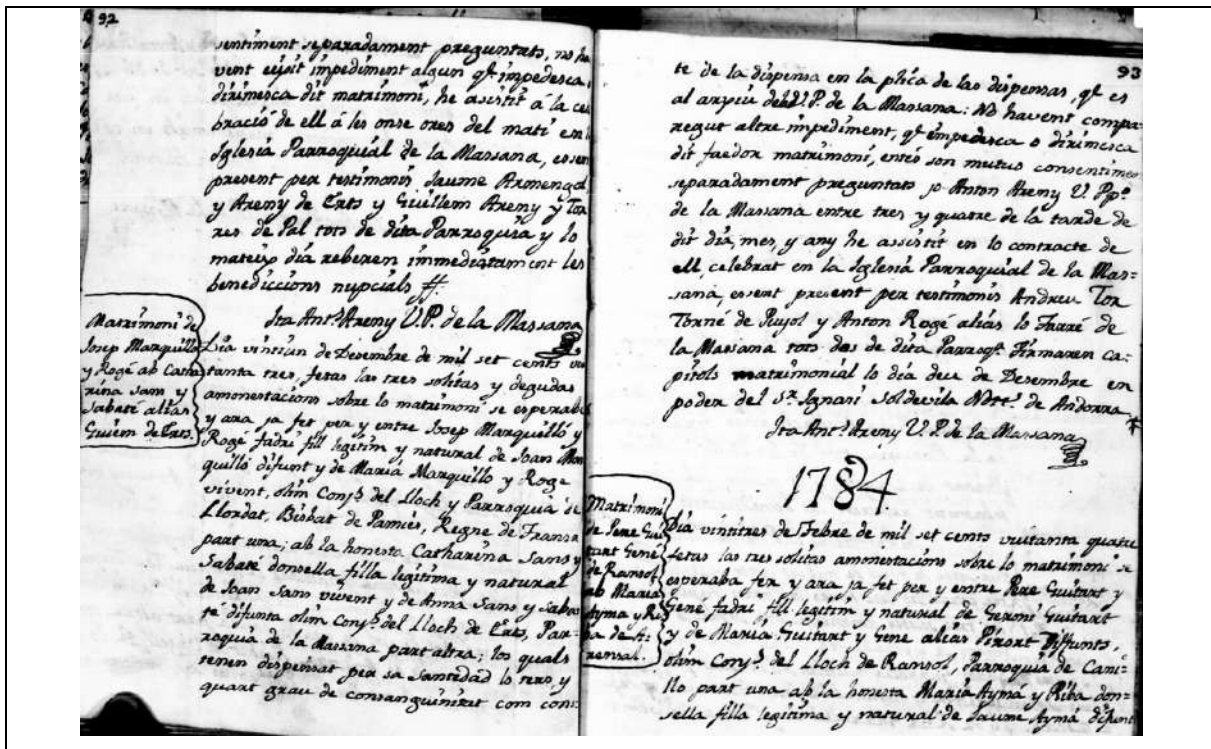
Debit de Joan Marquilló ferrer de la Massana, com compro deurer i voler pagar a Bonaventura Riba y Guillemes 28 lliures y vuit llivres Bar. proven de ferre li so comprat, las que allegua a la Anclava de ma Cava; y peage comtia dono poder y facultat de fer y firmar per no saber de es- criure a mi Joan Rosell Vic. Cond. de la Massana Viu dia 28 de Nove de 1807 en la Massana. CR 30321	Debitori de Joan Marquilló, ferrer de la Massana, de 28 lliures a favor de Bonaventura Riba Guillemes com a pagament del ferro rebut. Etiquetes GENERAL Codi de referència: ANA/CR-30321 Nivell de descripció: Unitat Documental Simple Fons: Casa Rosell Classificació: 4.1 Farga Data/Dates extremes: 1807/11/21 Núm. folis: 1 f. Descriptor matèria: Indústria Farga Debitoris Ferro Descriptor onomàstic: Marquilló, Joan, ferrer de la Massana Riba Guillemes, Bonaventura Rosell, Joan, vic. conductiu de la Massana criptor geogràfic: Massana, la, (M)
--	--

1807

ARBRE GENEÀLOGIC : JOSEP MARQUILLÓ ROGÉ

ACTE DE MATRIMONI ENTRE JOSEPH MARQUILLO ROGÉ I CATARINA SANS I SABATE

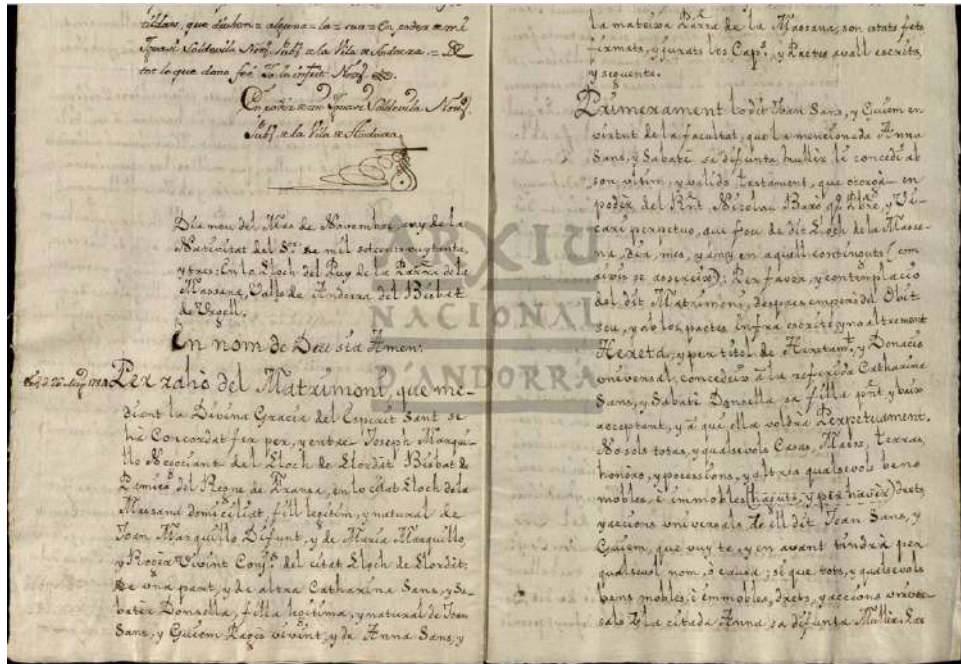
Transcripció del acte de matrimoni entre Josep Marquilló i Catarina Sans i Sabate

Matrimoni de Josep Marquilló y Rogé ab Catherina Sans y Sabate alias Guie de Erts

Dia vintiu de Desembre de mil set cents vuitanta tres, fetas las tres soxxx (?) y degudas admonestacions sobre lo matrimoni se esperaba (?) y ara ja fet per y entre Josep Marquilló y Rogé fadri fill legitim y natural de Joan Marquilló difunt y de Maria Marquilló y Rogé vivent olim conjugues del lloch i parroquia de Llordat, Bisbat de Pamies, Regne de Fransa part una ; ab la honesta Catharina Sans y Sabate doncella filla legitima y natural de Joan Sans vivent y de Anna Sans y Sabate po (?) difunta olim conj del Lloch de Erts parroquia de la Massana part altra ; los quals tenen dispensat per sa santitat lo rens (?) i quart grau de consanguinitat com conste de la dispensa

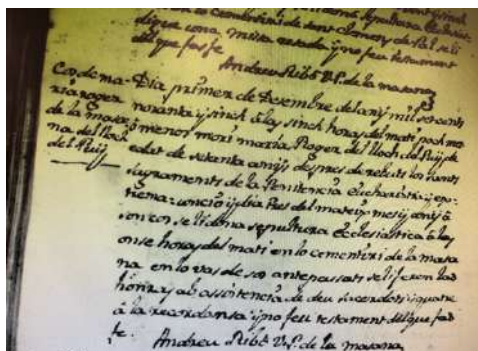
en la plica de las dispensas qe es al arpreste (XX,) de la Vicaria t de la parroqui de la Massana : No havent comparegut altre impediment , qu'empedesca o dirimesca dit faedor matrimoni, entes son mutus consentiment separadament preguntats jo Anton Areny vicari de la parroquia de la Massana entre tres y quatre de la tarde de dit dia, mes, y any he assistit en lo contracte de M (atrimoni), celebrat en la iglesia parroquial de la Massana, essent present per testimonis Andreu Tor Torne de Puyol y Anton Rogé alias lo Farré de la Massana tots dos de dita parroquia. Firmaren capitols matrimoniales lo dia deu de desembre en poder del sr Ignasi Soldevila notari de Andorra

CAPITOLS MATRIMONIALS JOSEP MARQUILLO ROGÉ I CATERINA SANS I SABATE -

9 de novembre 1783 (encara no estan transcrits)

Probable acte de defunció de la vidua Maria Roger Mare de Joan i Josep Marquilló Rogé

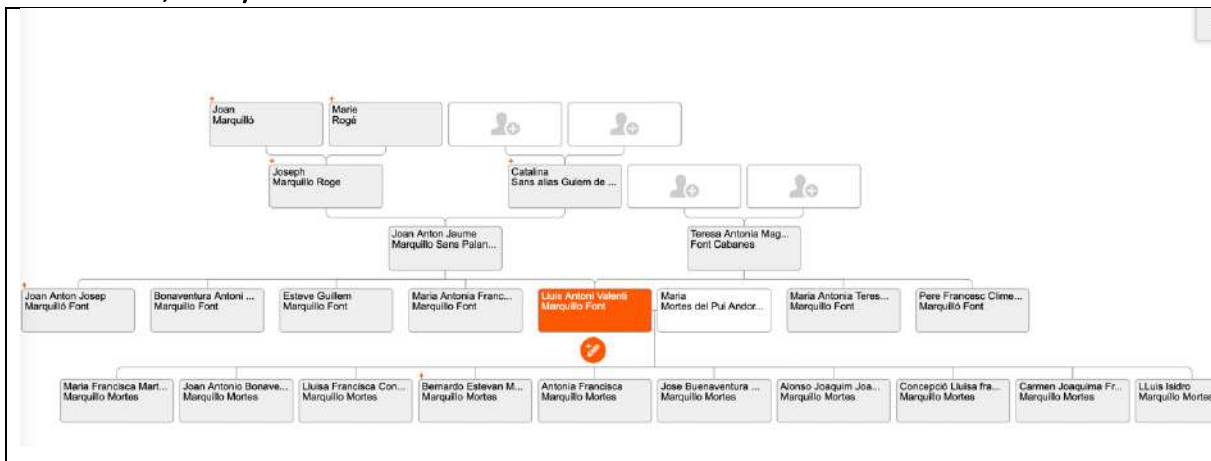
Cos de Maria Roger de la Massana del lloch del Puy
Dia primer de desembre de l'any mil set cents noranta y sinch a les sinch hores del mati poc mes o menos mori Maria Roger del lloch del Puy de edat de setanta anys despres de rebuts los sant sagraments de la penitencia eucaristica y extrema uncio y dia tres del mateix mes y con son cor se li dona sepultura eclesiastica a les onze hores del mati en lo cementiri de la Massana en lo vas de son antepassats se li feren las honras ab assistencia de deu sacerdots y quatre a la recordansa i no feu testament del que fos fe. Andreu Ribot Vic. de la Massana. Andreu Ribot Vic. de la Massana

Descendencia de Josep Marquilló Roger i Caterina Sans un sol fill : Joan Anton Jaume de cal Palanca del Mas de Ribafeta

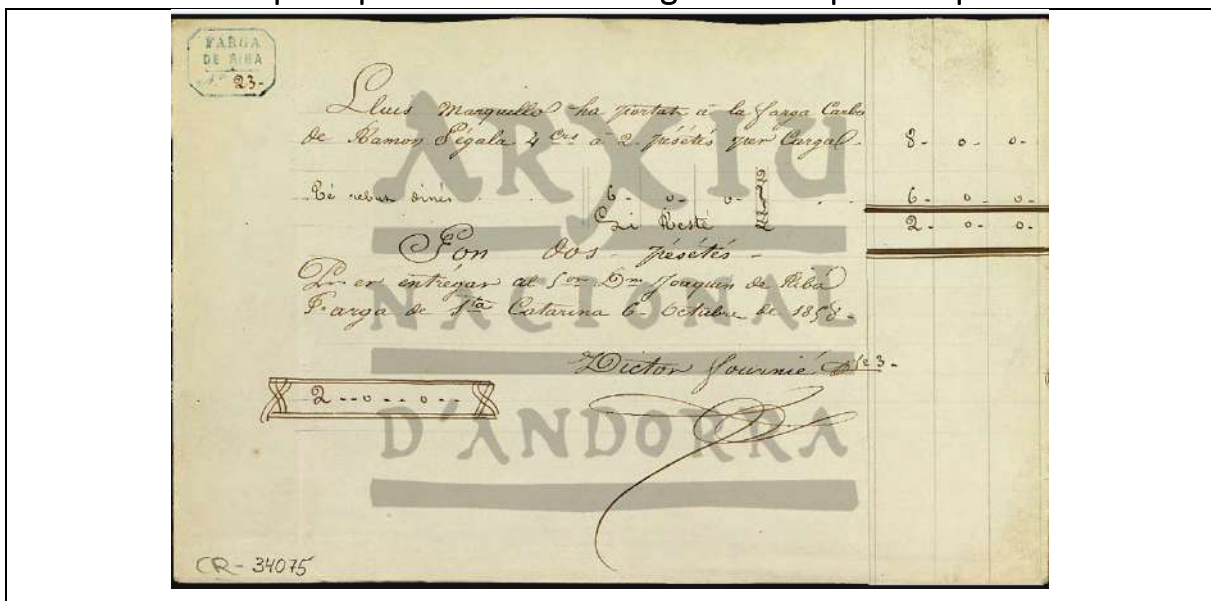

Es casat amb **Antonia Font** / Hom de LLorts i tenen 7 fills : 5 nens i 2 nenes. Aquí sota l'arbre d'un dels fills

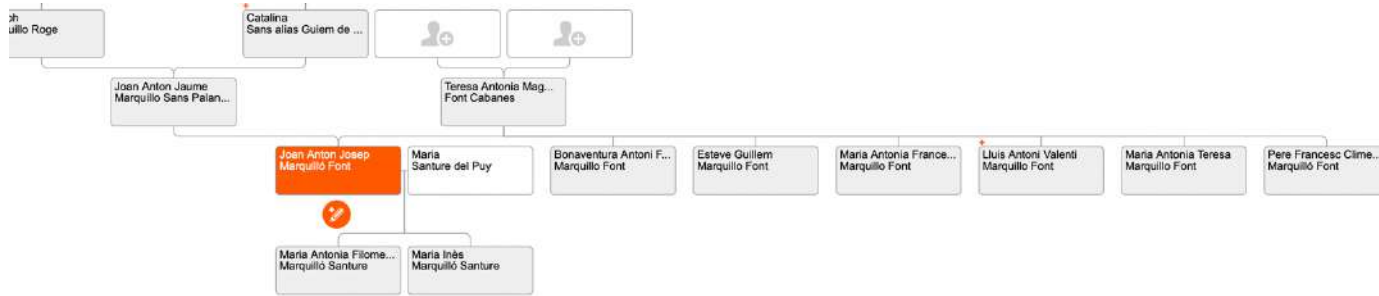
Lluís Antoni Valenti Marquilló Font es case amb Maria Mortes del Pui d'Andorra, l'any 1856

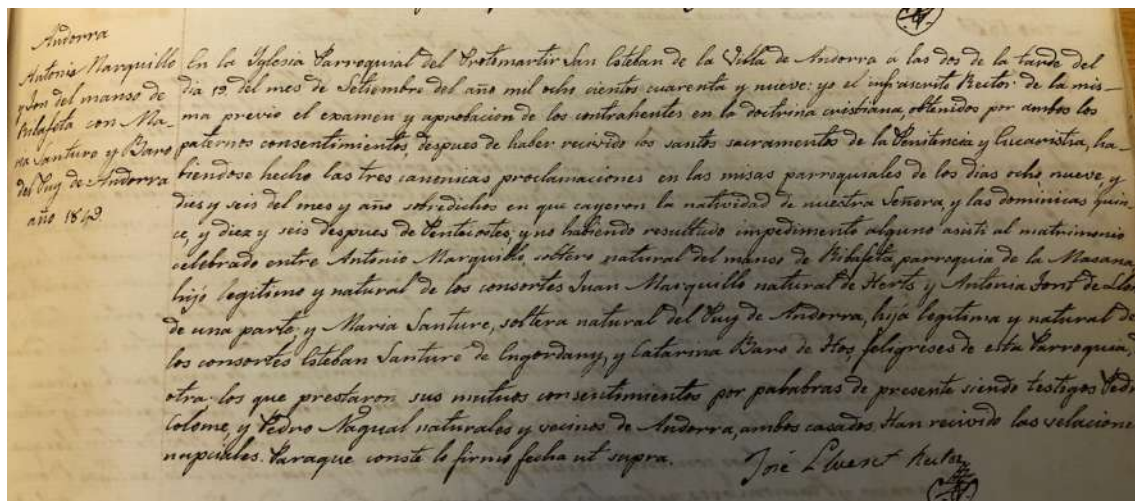
1858 : Lluís Marquilló porte Carbó a la farga de Riba per dos pesetes...

Joan Anton Josep Font es casa amb Maria Santure (probablement el que participa a 1866)

Acte de casament de Josep Marquilló Font del mas de Ribafeta i Maria Santuré i Baró del Puy d'Andorra

Rebut pel pagament de la quèstia al copríncep francès, efectuat pel subsíndic Antoni Marquilló i els consellers Miquel Duedra i Gil Torres.

